

5 mei

Naar aanleiding van net 50 jarig jubileum van de bevrijding van ons land, heeft het maandelijks informatieblad voor Overdinkel "Tussen Dinkel en Grens" een serie verhalen gepubliceerd over de oorlog.

Het zijn verhalen van gewone Overdinkelnaren over hun ervaringen in de oorlog en tijdens de bevrijding. Eén verhaal is ingestuurd door een onderduiker uit het westen des lands. De verhalen zijn verzameld door Adry Suurmond en stonden in de januari t/m april nummers van 'Tussen Dinkel en Grens' in 1995.

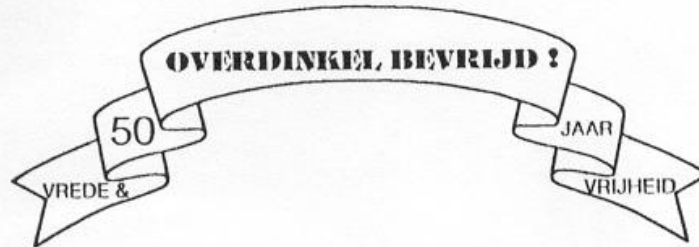

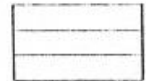
1945

5 MEI

1995

programma BEVRIJDINGSDAG:

- 10.00 uur: oplocht door het dorp met versierde fietsen en muziekkorpsen vanaf het dorpsplein
- 11.00 uur: ballonnenwedstrijd voor alle kinderen op het dorpsplein
- 11.30 uur: fietspuzzeltocht voor hele gezin, in en rond Overdinkel; start: dorpsplein

verhaal 1:

OORLOG IN OVERDINKEL

De vertelster was negen in 1945. Als aanloopje beginnen we in 1944, toen de scholen bezet waren door de Duitsers die er in bivakkeerden. De kinderen konden derhalve niet naar school, maar ze verveelden zich niet. Het was leuk om achter de marcherende soldaten aan te lopen en precies hetzelfde te schreeuwen en te doen wat zij deden. Kwam er een denkbeeldig vliegtuig dat hen zou kunnen beschieten, schreeuwde de commandant een bevel en dook de hele kluit in een greppel; de kinderen deden precies hetzelfde. Verder liepen ze overal vrij rond en konden op die manier thuis verslag uitbrengen van wat de Duitsers allemaal deden. Soms waren er razzia's. De Duitsers reden dan rond in een Volkswagen met een luidspreker erop en riepen om dat alle 'arbeitsfähige' mannen zich moesten melden voor Arbeitseinsatz; wie zich niet meldde zou erschossen worden. Dat laatste boezemde de kinderen nogal angst in, want het werd altijd luidkeels herhaald: **WIRD ERSCHOSSEN!**

Natuurlijk meldde zich geen man vrijwillig, ze doken allemaal onder. De één had een grote aardappelkist met een holle bodem waaronder hij zich kon verstoppen, de ander had een gangetje in de hooiberg gegraven tot helemaal tegen de achterwand van de schuur, weer anderen hadden schuilkelders.

Eén keer hadden de Duitsers toch een aantal mannen gepakt en ze meegevoerd naar Gronau. De jongste van de mannen keerde dezelfde dag nog terug, hij was 'm gesmeerd.

Successievelijk keerden ook de anderen naar huis terug, maar twee durfden er blijkbaar niet. Die werden op een dag door de Duitsers mee uit wandelen genomen, tot aan de grens. Daar moesten ze buiten wachten tot de Duitsers terugkwamen uit het gebouw waar ze binnen gingen. De twee gevangenen bleven braaf buiten wachten, tot de Duitsers weer te voorschijn kwamen. Die waren woedend dat die twee er nog steeds waren. 'Verdamnte Holländer, seid

Ihr denn noch immer nicht fortgelaufen' en dreigden hen met het geweer. Toen gingen de twee er eindelijk van tussen.

Een tijdlang moesten de Nederlandse mannen "kabelwacht lopen" tussen Losser en de Lutte. De bovengrondse leidingen van elektriciteit en telefoon moesten beschermd worden tegen sabotage, opdracht van de Duitsers, alle uren van de dag en de nacht. Om de paar honderd meter stond er een wachtpost die steeds heen en weer moest lopen. Precies kan onze zegsvrouw zich dat niet meer herinneren. In het huis op de hoek van (nu) de Spinnersweg en de Sterkerstraat zaten de hoge Duitse officieren. Ze zaten daar nogal centraal en konden alles in de gaten houden. Aan de achterkant van de Willem van den Bosschool hadden de Duitsers een afdak met twee zijmuren. Daaronder stond hun veldkeuken met grote kookketels. Het gele kruis gebouw hadden ze ook in gebruik, waarschijnlijk als hoofdkwartier.

Toen het in het westen begon te rommelen, er sprake was van een mogelijke bevrijding, maakten de Duitsers aanstalten zich te verdedigen. Ze verwachtten de geallieerden uit het westen en begonnen daarom een loopgraaf langs de Sterkerstraat te graven, die door zou moeten lopen tot aan de Glanestraat. Maar zover is het nooit gekomen. Gelukkig maar, want anders was de aardappelkoel van "ons pa" er ook nog aangegaan en al was hij kwaad, hij mocht er van zijn vrouw niet heen om het onheil te voorkomen. Ook rondom de Willem van den Bosschool werd er driftig gegraven: mansgaten oftewel schuttersputjes. Uiteraard brachten de kinderen meteen thuis verslag uit van wat er gebeurde.

In april was het dan zover. De bevrijders kwamen sneller dan de Duitsers hadden gedacht. Op een dag, kort na het opstaan, zei "ons pa": "Er staat vandaag wat te gebeuren." Er stonden kanonnen bij de scholen, het rommelde. "Ons Ma" moest met opa en de kinderen naar tante op de heide achter Woltersplas. Achter 't huis was een zelf gebouwde schuilkelder met stobalen erop. Pa zelf bleef thuis bij het vee en ging bij de burens in de schuilkelder, nadat hij uit de schuur een eind verderop nog gauw een paar worsten had gehaald. Die waren daar verstopt omdat er in huis regelmatig controle was van de commiezen en die pikten makkelijk wat mee. De Duitsers verspreidden zich op een bepaald moment, tanks rolden over de Hoofdstraat naar binnen, diepe sporen makend en over en weer werd er driftig geschoten. Op zeker moment zaten de geallieerden op de zolder van genoemde schuur aan de Fleersweg en de Duitsers zaten op de schuurzolder van boer Bolhaar. De Duitsers schoten granaten in de schuur aan de Fleersweg. Een Tommy werd geraakt en werd met openliggende buik een huis aan de Fleersweg ingedragen. Er kwam een ambulance (van het Rode Kruis) om hem op te halen en terwijl men hem door een raam aan de voorkant naar buiten schoof op de brancard, schoten de Duitsers er nog op, terwijl de ambulance de witte vlag voerde.

Er werd ook een Duitser doodgeschoten, hij bleef over het pikkeldraad hangen. Toen de schuur door de Duitsers in brand was geschoten, wou "ons Pa" erop af om de koeien los te maken zodat ze weg konden lopen. Toen hij zijn hoofd boven de grond stak, floot er een kogel zo dicht langs hem heen dat hij bewusteloos de kelder weer in rolde. Schuur en vee verbrandden. Natuurlijk waren er veel gewonden aan beide zijden. Ook enkele burgers werden geraakt. Toen de schietrij eindelijk over was en de Duitsers op de vlucht gejaagd, kreeg "ons Pa" zijn eerste Amerikaanse sigaret! Dat was een feest. Intussen zat "ons Ma" met tante, opa en de kinderen nog steeds op de heide. Ze konden wel zien dat er achter de R.K. kerk iets in brand stond, maar wàt? Eindelijk, eindelijk kwam pa 's avonds met de schoefkar, met een rieten wasmand erop met schoon wasgoed erin voor de kinderen. 'Wie bint alles kwiet, vrouw, maar wie bint er nog!' In buurt van het gevecht waren alle ramen uit de huizen, de gordijnen kapot en binnen was ook een grote ravage. Een vrouw die in de schuilkelder zat werd gewond door een projectiel dat tegen een slijpsteen afketste en door het kelderraam naar binnen vloog. Toen trokken de Tommy's in de scholen. De kinderen haalden er kattenkwaad uit, belletje trekken en zo. Ze kregen er ook wel chocolade en cake!

Achter de Willem van den Bosschool liep een peerdenpad en een fietspad met paaltjes erlangs. Op het gras daarachter stonden de tentjes waar de Engelse soldaten in sliepen. Dat pad liep van de Fleersweg naar de Hoofdstraat. Doordat de scholen steeds door militairen gebruikt werden, konden de kinderen een paar jaar niet naar school. Tenslotte konden de jongens en de meisjes om de beurt een week naar school. Dat was geen ramp. want kinderen verveelden zich in die tijd nog niet, er was altijd wel iets te vinden om je mee bezig te houden.

Dit was een verslag van iemand die met haar familie woonde op de plaats waar hevig gevochten werd. Volgende keer een verhaal van iemand die in een ander deel van Overdinkel woonde.

verhaal 2:

HET VERZET

Ik ben in 1931 geboren in Overdinkel en ben er gebleven. Zodanig heb ik het oorlogsgebeuren van het begin af meegemaakt.

Mijn eerste herinneringen gaan terug naar mei 1940, toen wij op een ochtend omstreeks vijf uur werden wakker gemaakt door mijn vader, die ons zei dat de Duitsers in aantocht waren. Het was een prachtige meimorgen, het leek zo onvoorstelbaar, maar langs de Gildehauserweg hoorden we honderden zware motoren ronken. Dat was inderdaad het begin van de oorlog; de volgende dag hoefden wij niet naar school. De Duitsers waren Nederland binnen gevallen. Voor ons kinderen was het wel plezierig zo'n extra vrije dag. Het enige dat ik mij van de eerste oorlogsjaren kan herinneren, is dat het voor ons kinderen meer een sensatie was dan een gevoel van bedreiging. We gingen normaal naar school na die eerste dag.

In de latere oorlogsjaren kregen we te horen dat we verplicht Duits moesten leren op school. Dat was voor ons een hele belevenis, want voor het eerst kregen we les in de meisjesschool, terwijl jongens en meisjes door elkaar zaten. Dat was anders nooit zo, meisjes en jongens hadden ieder een aparte school. Er waren nonnen en leraren die les gaven.

In de loop van '43-'44 kwamen bij ons thuis de eerste onderduikers. Deze mensen waren opgepakt. hoofdzakelijk in de grote steden in het westen zoals Rotterdam, Leiden en Den Haag. Ze moesten naar de werkkampen en werden, op weg daar naar toe hier en daar ondergebracht door de Duitsers. In deze opvangkampen werden zoveel mensen gepropt dat het niet meer te controleren was en zodoende kregen de mensen gelegenheid om te vluchten. Deze vluchtelingen zochten onderdak bij mensen in de buurt van de grens om daarna weer verder richting huis te gaan. Vaak werden ze ook gestuurd door Duitse boeren dichtbij de grens die hen verder wilden helpen. Die waren niet zo anti-Hollands en oorlogszuchtig als de meeste mensen dachten. Nadat deze vluchtelingen bij ons terecht waren gekomen voor onderdak werden ze door mijn vader meegenomen naar Oldenzaal en daar voorzien van valse papieren. Het vervoer naar Oldenzaal vond plaats in fabrieksbussen die drie keer per dag een ploeg werkmensen wegbrachten. Die bussen werden niet gecontroleerd door de Duitsers. Op een avond reed er bij ons een grote auto voor met gewapende mannen erin, Wij dachten dat het de Duitsers waren die ons ontdekt hadden en ik hoorde mijn moeder tegen mijn vader zeggen: "Zo, nu is het gebeurd met ons." Gelukkig voor hen en voor ons waren het mensen van de ondergrondse. Ze kwamen een stuk of tien, twaalf onderduikers ophalen. De onderduikers werden vaak begeleid door een deken (de baas over een aantal parochies met pastoors) o.a. deken van den Berg uit Oldenzaal. Er kwamen ook veel vluchtelingen naar ons toe die gestuurd waren door de Hervormde Gemeente. De dominee die er stond in die tijd heette Voorhoeve, voor zover ik mij dat kan herinneren.

Ik werd er een keer op uit gestuurd door mijn vader richting Oldenzaal en moest halverwege een man in zwarte kleren en op klompen tegenkomen die mij wat papieren zou geven. Dat was deken van den Berg.

Aan de overkant van de Invalsweg was toen heide en daar zaten nogal wat Duitsers met kanonnen e.d. Op een dag kwam een officier bij mijn moeder binnenstappen om te vragen of er die nacht een aantal soldaten bij haar in huis kon slapen. Ja, wat moest je, je kon moeilijk weigeren. Maar boven op zolder zaten twaalf onderduikers! Enfin, de soldaten hebben beneden in de woonkamer geslapen, de onderduikers boven op zolder. 's Morgens heeft mijn moeder voor de hele kluit pannenkoeken van roggemeel gebakken en die hebben ze gezamenlijk opgegeten. Geen commentaar van de Duitsers. Of ze het in de gaten hadden? Na het eten gingen de Duitsers de voordeur uit. De onderduikers gingen de achterdeur uit, om met de bus naar Oldenzaal vervoerd te worden.

Tegen het einde van de oorlog kregen we door de diaconie een 18-jarige jongen gestuurd, die 14 dagen bij ons is gebleven totdat er een regeling voor hem was getroffen. Op een dag kwam er bericht dat hij naar Delden kon. Ik heb hem toen weggebracht naar Enschede en dat is verder allemaal goed gegaan, want na de oorlog kwam hij naar ons terug en we hebben sindsdien nog altijd contact met hem.

Aan de overkant van de Rührenbergerbeek (er was toen een bruggetje) stond het huis van rrijn grootouders. Vader ging daar op een dag naartoe, zijn broer woonde daar, maar hij mocht van de Duitsers niet meer terug omdat ze dachten dat de Engelsen eraan kwamen. 's Avonds waren ze er nog niet en toen mocht hij toch nog terug naar huis.

Als 's avonds de sirene ging om te waarschuwen voor luchtaanvallen moesten we de kelder in. Dan kwamen de Tommy's over in hun vliegtuigen op weg om Duitsland te bombarderen.

De Engelsen kwamen binnen op Eerste Paasdag. Op die dag reed er een Engelse pantserwagen via Glane over de Hoofdstraat richting Rührenbergerbeek. Op de kruising van twee zandwegen heeft een Duitser met een bazooka op hen geschoten en de pantserwagen is ontploft. Er is ook door Duitsers op de katholieke kerk geschoten, omdat ze dachten dat er Engelsen zaten. Er werd een stuk van de toren af geschoten, dat is nog te zien. Tweede Paasdag was er een reusachtig feest. Er waren heel veel mensen op de been. Voor ons kinderen was de grootste sensatie dat alle vrouwen werden kaal geschoren die gedurende de oorlog met Duitse jongens hadden gegaan. Mijn ouders hebben in de laatste oorlogsjaren zo'n 600-700 onderduikers gehad. Natuurlijk werd daar niet voor betaald. alleen kwam er af en toe ergens een zak graan vandaan. Die werd dan onder de bedstede verstopt. Op zolder stond een graanmolentje waarmee we het graan moesten malen. Enige beloning of onderscheiding voor al het werk dat zij voor de vluchtelingen hebben gedaan hebben mijn ouders nooit gekregen. Dankbaarheid was hun loon. Natuurlijk deden zij al dat werk niet alleen; er hielpen veel meer mensen aan mee, maar dat werd geheim gehouden, dat kreeg je als kind niet te horen.

We waren blij toen het allemaal achter de rug was en het leven weer zijn normale gang kon gaan!

verhaal 3:

DE ONDERDUIKER

Tijdens mijn bezoek op 8 februari jl. bij de familie Olde Heuvel werd mij gevraagd het verhaal te schrijven hoe ik bij een razzia werd gepakt en in Overdinkel ben beland.

Het gebeurde begin januari 1945.

Het was zondag en ik was nog niet goed hersteld van geelzucht. De omstandigheden waren toen heel slecht vanwege de bezetting. Omdat het prachtig weer was wilde ik graag een wandeling maken in de frisse buitenlucht. Mijn vriend kwam op bezoek en we besloten een

wandeling te maken in het Goois Natuurreservaat. Mijn vader waarschuwde mij nog om niet te ver te gaan vanwege de vele razzia's.

Daar er weinig Duitsers in ons dorp verbleven, gingen we 's middags ons dorp uit en besloten we om naar Tafelberg te lopen. Deze wandeling (± 6 km) door bos en hei was naar onze mening zeker te doen zonder Duitsers tegen te komen. Bij de Tafelberg aangekomen besloten we om even een kopje surrogaatkoffie te gaan drinken in het gelijknamige theehuis. Het was daar druk met veel jongens en meisjes. Na ongeveer een kwartier kwam er plotseling een Feldweibel naar binnen en snauwde: "Het theehuis is omsingeld en alle mannen moeten naar buiten komen." Hij waarschuwde ook nog dat als iemand probeerde te ontsnappen hij doodgeschoten zou worden. Hij benadrukte dit door een kogel door het houten plafond te schieten. Wij gingen naar buiten en werden in een rij neergezet. Daar werden onze persoonsbewijzen ingenomen en gecontroleerd op leeftijd. Mijn vriend die twee jaar jonger was, werd afgesnauwd en met een flinke schop onder zijn achterwerk vrijgelaten. Alle mannen gingen daarna lopend naar Bussum waar we werden ondergebracht in schoollokalen van de Brandsma MULO. Toen het donker werd moesten we naar station Naarden-Bussum lopen waar een stoomtrein klaar stond om ons naar Amsterdam te vervoeren. In die tijd waren de moffen erg bang voor beschietingen en daarom werd er alleen maar 's nachts gereden. In Amsterdam aangekomen werden we ondergebracht in een bananenloods aan de handelskade. Dit was een afschuwelijke toestand omdat daar al een week mannen verbleven zonder wasgelegenheid of toilet. De kanten van de loods waren bevuild met poep en urine. Maandagavond moesten we naar station Amsterdam-Muiderpoort lopen. Naast mij liep een rijksduitser. Hij keek mij aan en begon tegen mij te praten. Ik vroeg hem waar we heen gingen en hij antwoordde dat wij waarschijnlijk naar Gronau gingen. Hij vroeg mij waar ik vandaan kwam en ik zei uit Huizen. Plotseling stopte hij een klein stenen hondje in mijn hand en zei: "Doe er een briefje aan waarop staat waar je heengaat en gooi het bij Naarden-Bussum uit de trein." Ik heb dit gedaan en het briefje is wonder boven wonder door een predikant bij mijn ouders bezorgd.

Dinsdag in de ochtendschemering kwamen wij in Hengelo aan. De trein bleef daar de hele dag staan. In de middag kregen we eindelijk een kop soep van de gaarkeuken. In de avondschemering vertrok de trein weer richting Enschede - Gronau. Te middernacht kwamen we in Gronau aan en werden we naar een school gebracht. Later bleek dit de Eilermarkschool te zijn. De vloeren van de schoollokalen waren gedeeltelijk bedekt met stro en daar moesten we op slapen. We mochten geen gebruik maken van de toiletten in de school maar moesten helemaal achter op het schoolplein in een greppel onze behoeften doen bij een grote ligusterhaag.

Woensdagmorgen openden wij een schoolraam en een voorbijganger op de fiets groette ons en stopte. Hij was een grensganger die in Gronau werkte. Ik vroeg hem waar wij zaten en of de grens dichtbij was. Hij vertelde exact wat we moesten doen als we eventueel wilden ontsnappen. Bij nader inzien was het ontsnappen mogelijk, doch ook riskant. Het enige wat je per dag te eten kreeg was een kop watersoep en ons werd meegedeeld dat we zeer binnenkort puin moesten ruimen in Gronau en Bentheim.

Woensdagavond tijdens het appèl op het schoolplein werden we geteld door de commandant. Daar hij er één miste werden wij overal voor uitgescholden. o.a. lafaards, jullie zijn niet collegiaal en als het weer gebeurde zou hij zeer strenge maatregelen nemen.

Donderdagmorgen moest ik met nog een jongen uit Huizen (Jan Ruizendaal) naar het toilet. We hadden besloten om eventueel te vluchten. We liepen de schooltrap af en gingen de achteruitgang van de school uit. Daar stond een schildwacht en we vertelden hem dat we naar de wc moesten. Bij de greppel aangekomen (dat was ongeveer een afstand van 50 meter) zagen we de schildwacht de school binnengaan. Ik besloot onmiddellijk door de ligusterhaag te duiken maar Jan Ruizendaal durfde niet. Binnen een paar seconden stond ik op de weg die

de grensganger genoemd had. Ik volgde zijn aanwijzingen op en kwam zeer snel bij een driesprong die rechtsaf richting Bentheim ging. Ik volgde die voor ongeveer 600 meter en sloeg daarna linksaf het weiland in. Al spoedig kwam ik bij prikkeldraad en kroop daar doorheen. Toen zag ik in de verte een man die een stuk grond omspitte. Ik liep naar hem toe en vroeg of ik in Nederland was. Hij bevestigde dit en vroeg of ik uit Duitsland kwam. Ik vertelde het verhaal en hij zette zijn schop in de grond en nam mij mee naar zijn huis. Nadat ik me gewassen had, werd mij een zeer goed maal aangeboden. Daarna werd ik door de man naar de pastorie gebracht. De predikant daar heette, voor zover ik mij kan herinneren, ds. Kuperus. Hij keek mij aan en vroeg zich af of ik werkelijk uit Duitsland kwam omdat ik mijn zondagspak aan had. Nadat ik alles verteld had vertrouwde hij mij en werd ik tijdelijk ondergebracht bij een gezin met een baby. Het was waarschijnlijk de familie Reuver, maar ik weet het niet zeker.

Na drie dagen moest ik daar weg en werd ik ondergebracht bij de familie Olde Heuvel aan de Invalsweg. Ik ben daar uitstekend verzorgd maar ik moest vanwege de onveiligheid op de hooizolder slapen. Na ongeveer twee maanden wilde ik toch naar huis omdat mijn ouders helemaal niet wisten waar ik was.

Op Goede Vrijdag was het veilig en kreeg ik toestemming van de predikant om op eigen risico naar huis te gaan. Ik kreeg instructies mee wat te doen en ik moest mij in ieder geval voor zeven uur 's avonds melden in Delden. De oudste zoon Jan van de familie Olde Heuvel bracht mij achter op de fiets naar Enschede. Ik nam afscheid van hem en ging door binnenweggetjes naar Delden alwaar ik mij meldde bij het passantenhuis. Na een warme maaltijd werd mij verzocht om te gaan slapen omdat ik de volgende morgen om half zes moest vertrekken om te proberen Deventer te bereiken. Ik kreeg een half bruinbrood mee en samen met een man uit Amsterdam (die al enige jaren in Duitsland had gewerkt) vertrokken we.

Het was niet eenvoudig om Deventer te bereiken maar we kwamen gelukkig op tijd aan in het passantenhuis aan de Smedenstraat. Daar waren heel wat mensen aanwezig die allemaal richting Rotterdam moesten. De verzorging was goed en de mensen van de verzetsbeweging waren druk bezig ons van valse papieren te voorzien om de IJssel over te steken.

Om negen uur op eerste Paasdag kregen we weer een half brood en werden we onder begeleiding naar de IJsselbrug gebracht. Er werd ons ook nog verteld dat, als we eenmaal over de IJssel waren, er weinig of geen hulp zou zijn.

Met het tonen van onze papieren konden we zonder problemen oversteken. Daarna gingen we samen richting Apeldoorn. In Apeldoorn vonden we gelukkig een café om wat te drinken. Het was erg stil en de eigenares vroeg ons waar we heen moesten. Naast het café was een bloemisterij en voor de winkel stond een vrachtauto met gasgenerator geladen met manden. De vrouw maakte ons erop attent dat de auto naar Haarlem moest. Wij gingen toen naar de chauffeur en vroegen of we mee mochten rijden. Hij vond het goed maar zou pas vertrekken als het schemerig werd. We hebben toen de hele middag kunnen uitrusten. De auto kreeg omstreeks middernacht pech in Terschuur en kon vanwege een kapotte versnellingsbak niet verder. Wij zijn toen doorgelopen naar Utrecht. Vandaar langs de spoorbaan naar Hilversum. In Hilversum nam ik afscheid van de Amsterdammer en ging naar mijn oom die daar woonde. Mijn tante was erg blij mij te zien en stuurde haar dochter mee om met de fiets naar Huizen te rijden. Zo kwam ik dus op tweede Paasdag bij mijn ouders aan. Het is onvergetelijk wat de familie Olde Heuvel en de verzetsbeweging in Twente voor mij hebben gedaan. Ik ben daar zeer dankbaar voor.

J. Savert te Huizen.

verhaal 4:

ARBEITSANSATZ

Dit bevrijdingsverhaal is van iemand die destijds aan de Lakelinksweg woonde en zich ook nog het één en ander van de oorlog zelf herinnert. Geboren is hij in 1927, hij was dus 13 jaar oud toen de oorlog begon. Zijn vader had aan de Lakerinksweg een bakkerij/kruidenierszaak. Het verhaal is als volgt: "Ik herinner mij dat op de dag van de inval de Duitse vliegtuigen 's avonds heel laag overvlogen. Door Nederlandse soldaten waren putringen op straat gezet en prikkeldraad neergelegd om de vijand tegen te houden, mocht hij daarlangs komen. Naderhand bekeken nogal lachwekkend, maar er was niet veel anders aanwezig ter verdediging van ons land. Toen de Duitsers kwamen overvliegen, schoten de Nederlandse soldaten met geweren op de vliegtuigen. Iets beters hadden ze niet, helaas. Een van mijn broers was gemobiliseerd en heeft op de Grebbergen gevochten tegen de Duitsers. Hij werd gevangen genomen. Een andere broer was dienstplichtig en gelegerd in Gieten, Drenthe. Na de Duitse inval moesten zij in Duitsland werken, in Gronau. De één werkte bij een meubelmakerij in Gronau (waar nu Karstadt is), de ander bij een houthandel. Toen ik 16 was moest ik mee met mijn broer om in de meubelmakerij te werken. Er werden bedden voor het Duitse leger in elkaar getimmerd. De baas van die meubelmakerij moest in dienst. Er werd nooit meer wat van hem gehoord, dus hij zal wel gesneuveld zijn. Ook twee collega 's moesten in dienst en kwamen niet meer terug. In 1943 werd het station Gronau zwaar gebombardeerd. Bij de meubelmakerij was een grote bunker waarin iedereen kon schuilen, maar op het moment van het bombardement was ik op stap voor een boodschap en bevond ik mij in het park, dat er nu nog is. Toen ik het gejang van de laagoverkomende vliegtuigen hoorde en het ontploffen van de bommen, dook ik op de grond. Ik ben strak tegen de watertoren in het park aan gaan liggen, dat was op dat moment de enige schuilplaats voor mij. Bij dat bombardement vielen 80 Duitse doden en er waren vele gewonden. De doden werden in de kerk opgebaard.

Op 't laatst van de oorlog dook iedereen onder, die een kans liep opgepakt te worden voor de Arbeitseinsatz. De Landwacht en de NSKK hielden razzia's. Een keer kwamen ze 's avonds bij ons aan de deur om één van mijn broers op te halen. We moesten allemaal uit bed en stonden in ons ondergoed rond de tafel, ook moesten we onze Ausweis laten zien. Mijn broer was gelukkig niet thuis op dat moment, hij was bij zijn meisje aan de Tiekerveenweg. Buiten voor ons huis stond een heel rijtje mannen te wachten, die waren al opgepakt en zouden naar Duitsland vervoerd worden. In oktober '44 moesten alle arbeidsfähige mannen zich melden voor Arbeitseinsatz in Duitsland. Sommigen meldden zich vrijwillig, anderen werden opgepakt. Op een rij ging het door Glane, te voet naar de Eilermarkschool in Gronau. Daar vandaan moesten ze met de trein naar een plaats waar loopgraven uitgegraven moesten worden. Mijn éne broer was daar aan het werk, ik werd er ook heengebracht. Na drie dagen was ik het zat en besloot weg te lopen. Mijn broer was al een dag eerder weggelopen. Toen de schildwacht even de andere kant uitkeek ben ik 'em gepiept.

Thuis hadden we in de winkel een hele grote kast waaronder een holle ruimte was. Als je het zeil oplichtte, kon je door een luik onder de kast kruipen. Mijn moeder legde er dan weer netjes het zeil overheen en zette er wat schoenen bovenop. We hadden een hondje, dat had de neiging bij dat verborgen luik te gaan snuffelen, waar we dan wel gebleven waren. Dat had wel gevaarlijk kunnen worden!

In 1945 gingen we geregeld bij de burens naar radio Oranje luisteren, om te horen hoe ver de bevrijders al gevorderd waren. Op een dag was het zover, de Tommies waren al in Twente. En het duurde niet lang meer, daar kwamen ze aangerold met drie tanks! Ze schoten langs ons

huis heen op de kerk waar Duitsers in zaten en in de richting van de heide, daar zaten er nog meer. Achter ons huis hadden de Duitsers een mitrailleur opgesteld. We waren bang dat ze ook zouden gaan schieten, maar gelukkig voor ons hadden ze zich in de slaapkamer van mijn ouders verstopt. Mijn vader heeft toen de Tommies gewenkt en hen verteld dat er Duitsers in ons huis zaten. De Tommies hebben de Duitse militairen toen gevangen genomen. Ja, en de volgende dag! Toen was er groot feest overal. De meisjes hadden het meeste plezier, die mochten met de Tommies gaan dansen in de Oude Vereniging aan de Gamestraat. De Jongens hadden daarbij niets te zoeken!"

Het graf van de Engelse soldaat J. Finn op het katholieke kerkhof van Overdinkel.

Een Engelse tank.

BEVRIJD

Twente

